

Ngulia Lodge, Kenia, wellicht de mooiste vangplaats ter wereld.

Bennie van den Brink.

Inleiding.

De afgelopen paar jaren zijn drie Nederlandse Bosrietzangers *Acrocephalus palustris* teruggemeld uit Kenia (Op Het Vinkentouw nr.88: 23), alle drie vanaf dezelfde plek: Ngulia Lodge, National Park Tsavo West, Kenia. Door het vogelringwerk in deze eeuw is duidelijk geworden dat Bosrietzangers in zuidoostelijke richting wegtrekken en via de Balkan en het oostelijke Middellandse Zeegebied door het Nijldal dieper Afrika intrekken. Ze overwinteren tot in Mozambique, Malawi, Zambia, Zimbabwe en het noorden van Zuid-Afrika. Kenia ligt dus op hun trekroute. In december 1995 heb ik gedurende drie weken op deze plaats als gastringer meegeholpen met het ringwerk en was zeer onder de indruk van zowel de vogels, de schitterende omgeving als van het werken in de ringgroep Ngulia. De huidige leider van de Ngulia Ringing Group is Graeme Backhurst, een Engelsman,

woonachtig in Kenya en gedreven ornitholoog en vogelringer. In samenwerking met het National Museum van Nairobi organiseert hij jaarlijks het ringwerk. Gedurende de periode van november tot eind december, als de 's nachts migrerende vogels vanuit Europa en West-Azië Afrika binnentrekken wordt het ringstation bemand door een tiental ringers en helpers. Ook buitenlandse ringers kunnen meehelpen. Inmiddels zijn uit de meeste Europese landen waar Bosrietzangers broeden, meldingen of vangsten gedaan. Eind 1995 was er echter nog geen, zoals Graeme dit noemde, 'Dutch connection'. Zoals u weet is deze inmiddels tot stand gekomen.

Ngulia Lodge.

Ngulia Lodge is wellicht de mooiste vangplek op aarde en is gelegen in het National Park Tsavo West, niet ver van de grens met Tanzania. Het is een toeristen

hotel dat gebouwd is om groepen safarigangers, afkomstig uit alle delen van de wereld, op een luxueuze manier onderdak en maaltijden te verschaffen. Overdag doorkruisen ze in busjes en jeeps het park om te genieten van de Afrikaanse dieren- en vogelwereld. De lodge is schitterend gelegen op de rand van een circa 300 meter hoge bergkam, aan de buitenrand van het omringende heuvelland. Op de bergrand staand overzie je een paar honderd meter beneden je een weids Afrikaans savanne- en bushlandschap, waarin je olifanten, giraffes, zebra's, gnoes en zelfs een enkele neushoorn kunt zien rondlopen. Op het grasveld voor de lodge komen ook regelmatig olifanten, zebra's en soms zelfs leeuwen.

Om de toeristen de kans te geven een doorgaans schuw en heimelijk levend dier als de luipaard te bekijken, is voor de grote open veranda aan de rand van het struikgewas een voerplek gemaakt. In een dode boom wordt in de namiddag een stuk geitenvlees opgehangen. Als na 19 uur de duisternis invalt, wordt deze plek door een paar grote

schijnwerpers verlicht, zodat de gasten na een vermoeiende dag wild kijken onder het genot van een goede maaltijd en dito glas wijn de kans krijgen een luipaard te zien. En heel vaak gebeurt dat ook; meestal tussen 7 en 11 uur 's avonds komt een der lokale luipaarden het stuk vlees halen, zodat alle aanwezigen kunnen genieten van de sierlijke schoonheid van dit roofdier.

De felle schijnwerpers aan de hoge voorgevel trekken echter ook andere dieren aan. Niet alleen de pingpongbal grote mestkevers, die luid snorrend onder de veranda schieten en menige Amerikaanse gillend van tafel jaagt als na een botsing met een lamp of balk er een midden tussen de borden op tafel neervalt. Ook vogels worden door de felle lampen aangetrokken, zoals bij ons op mistige nachten vele honderden trekvogels door vuurtorens worden aangelokt. Menig kwartel kwam als een projectiel uit de duisternis aanschieten en vloog zich achter de schijnwerpers te pletter tegen de voorgevel van de lodge. Ook andere vogelsoorten overkwam dat. Dit trok de aandacht van vogelaars

in Kenia en onder leiding van David Pearson, een Engelse bioloog werkzaam aan het National Museum van Nairobi, werd in overleg met de directie van de lodge een vangstation opgezet. Dit bleek een schot in de roos, want het ringstation Ngulia Lodge werd een der succesvolste vangplaatsen van heel Afrika.

Het vangen.

Er wordt alleen gevangen in de periode van de herfsttrek, in de maanden november en december, voor deze tijd zijn er nog geen palearctische vogels gearriveerd. Nadat de toeristen het luipaard hebben bekeken en naar bed zijn gegaan, begint het werk voor de ringers. Nadat eerst is gecontroleerd of het luipaard ook echt vertrokken is, worden er tussen de struiken een drietal netten opgezet. De schijnwerpers worden op de netten gericht en dan is het afwachten. Voorwaarde voor een goede vangst is opkomende mist. Door afkoeling in de laagvlakte ontstane mist trekt omhoog en drijft over de bergkam. Vogels die onderweg zijn, raken door de mist ge-

desoriënteerd en zoeken een plek om te landen. Ze worden door de schijnwerpers aangetrokken en landen in de struiken rondom. Net als bij het vangen van steltlopers zijn de weken rond nieuwe maan (donkere nachten) het succesvolst. Soms komen er zoveel vogels omlaag dat het lijkt alsof het sneeuwt. De vogels proberen te landen en vliegen wat rond om een goede rustplaats te zoeken, waarbij er natuurlijke vele in de netten terecht komen.

Een man of vijf doet niets anders dan vogels uit de netten halen en afleveren bij twee groepjes ringers die de vogels ringen, meten en wegen. Van alle vogels wordt de volledige biometrie en rui vastgelegd. Alles gaat snel, efficiënt en gedisciplineerd. De Afrikaanse vogels-oorten krijgen Nairobi-ringen om, alle palearctische soorten worden van Stockholm-ringen voorzien. Dit wordt gedaan omdat de meldkans van ringen van Europese ringstations groter zou zijn, maar vooral de kans dat gegevens zoekraken bij de post is kleiner. Gedurende de gehele nacht zijn er personeelsleden van de lodge standby, die en passant

de ringers van koffie en thee voorzien. In goede nachten worden zo 600 – 800 vogels ge-ringd.

Als het morgenlicht begint te gloren worden de gevangen vogels losgelaten. Het vangen is dan echter nog niet afgelopen. Tegelijk met het sluiten van de voorste netten worden verder naar achteren twee lange banen met netten opengeschoven, één dwars door de struiken en één op de rand van de bergkam, totaal circa 250 meter net. De vogels die 's nachts in de struiken zijn geland, beginnen met het licht worden te fourageren en kunnen alsnog in de openstaande netten gevangen worden. Ook dan is een vangst van 400 – 700 vogels per ochtend niet ongebruikelijk. Tegen de middag is het afgelopen en kunnen de vermoeide ringers naar bed. Niet zelden zijn er dan binnen een etmaal meer dan 1000 vogels gevangen en geringd.

Om 18 uur staat de borrel klaar, om 19 uur het diner en als de toeristen weer gaan slapen wacht wellicht een nieuwe ener-verende nacht en ochtend.

Uiteraard zijn er ook nachten 'dat het niet wil'. Als de mist uitblijft, of de volle maan is te helder en er komen weinig vogels, dan wordt rond 1 uur 's nachts de vangst afgeblazen en kan ieder wat slaap inhalen.

De vangst.

Er is vanaf 1969 gevangen op Ngulia Lodge. De eerste jaren waren de aantallen niet groot en moest de vangstechniek nog beter ontwikkeld worden. Vanaf 1990 lagen de vangsttotalen gemiddeld rond 15800 vogels per seizoen van twee maanden (het laagst in 1992: 5057, het hoogst in 1995: 29591). Het hoogste dagtotaal in 1998 bedroeg 2463 vogels! Opmerkelijk zijn de hoge aantallen Euro-aziatische vogels. Niet minder dan 95% van de vangst bestaat uit palearctische soorten! De hoogste aantallen worden gescoord door de soorten in onderstaande tabel:

geringd van 1969 t/m 1998:

Bosrietzanger <i>Acrocephalus palustris</i>	92198
Grasmus <i>Sylvia communis</i>	60317
Noordse Nachtegaal <i>Luscinia luscinia</i>	50245
Krekelzanger <i>Locustella fluviatilis</i>	7691
Perzische Roodborst <i>Irania gutturalis</i>	5278
Fitis <i>Phylloscopus trochilus</i>	3579

Zelf vond ik de Perzische Roodborst – een soort die ik niet kende – een der aansprekendste soorten. Elke keer dat ik een mooie man uit het net haalde, verwonderde ik me over het schitterende en robuuste voorkomen van deze vogel. Overigens: voor de kenners zijn er drie verenkleden/ruistadia bij deze vogel te herkennen! Van de Sperwergrasmus *Sylvia nisoria* (totaalvangst in 30 jaar 1454) kan aan de oogkleur en borststreping de leeftijd tot 5^e kalenderjaar onderscheiden worden. Ook een Basrakarekiet *Acrocephalus griseldis*, broedvogel van de Eufraat-Tigrisdelta in Irak en ernstig bedreigd door de oorlogvoering daar, blijft voor mij als 'rietvogelringer' een enerverende vangst (totaalvangst: 1654). Kleine Karekieten *Acrocephalus scirpaceus* zijn een zeldzaamheid in Ngulia (totaalvangst: 119).

28

Flinke bijters en vaak moeilijk te onderscheiden zijn Grauwe Klauwier *Lanius collurio* (totaalvangst 2595) en Isabelklauwier *Lanius isabellinus* (totaalvangst 1949).

Het aantal gevangen Noordse Nachtegalen is zeer hoog (zie tabel), terwijl 'onze' Nachtegaal *Luscinia megarhynchos* slechts in kleine aantallen wordt geringd (totaalvangst 1205). Dagtrekkers zoals zwaluwen worden ook weinig gevangen. Het hoogst scoort nog de Boerenzwaluw *Hirundo rustica*, die jgend overdag gevangen wordt in een paar netjes dwars over het grasveld pal voor de lodge (totaalvangst: 2765).

Terugmeldingen.

Uiteraard overheersen bij de vangsten de vogels uit Oost-Europa en West-Azië, aangezien die van nature een oostelijke trekroute volgen en in oostelijk

Afrika overwinteren. De meeste terugmeldingen komen dan ook uit de Arabische landen en de Russische gebieden. In Europa ligt de scheidslijn tussen oostwaarts en westwaarts trekkende vogels ongeveer bij de Poolse grens en zuidwaarts. Er zullen dan ook weinig vogels uit Nederland richting Kenia trekken. Slechts een paar soorten, zoals Bosrietzanger, Spotvogel *Hipolais icterina*, Braamsluiper *Sylvia curruca*, en Kwartelkoning *Crex crex* trekken oostwaarts. Omdat de Arabische en Russische gebieden veelal dun bevolkt zijn en de bevolking óf arm óf weinig ontwikkeld is, is het aantal terugmeldingen laag. Het terugmeldingspercentage van alle paleactische soorten geringd in Ngulia bedraagt slechts 0,1%. Van de enorme aantallen geringde Grasmussen (zie tabel) zijn er slechts 9 teruggemeld! Van alle soorten levert de Bosrietzanger de meeste meldingen, vooral omdat deze soort naar West-Europa trekt en er broedt. Inmiddels zijn er 65 teruggevonden, waarvan 41 in Europa. Er zijn 10 meldingen uit of naar België, 9 van Duitsland, 8 van

Tsjechië, 4 van Rusland, 3 van Nederland en verder nog exemplaren uit Frankrijk, Denemarken, Oostenrijk, Slovenië, Hongarije en Italië. Slechts 6 Bosrietzangers werden zuidelijker in Afrika gevonden.

De 'Dutch connection' bestaat nog maar drie jaar. Cees Breek had de primeur: op 17 november 1996 werd een door hem op 29 juli 1995 bij Almere geringde Bosrietzanger gevangen te Ngulia (477 dagen, 6907 km). Op 10 juni 1996 ving wijlen Rein Rollingswier een Bosrietzanger met Stockholm-ring op Vlieland. De verbazing zal groot zijn geweest bij het lezen van de terugmelding: geringd op 23 november 1995 te Ngulia (200 dagen, 6942 km). Tenslotte vloog een door Kees Terpstra op 27 juli 1998 bij Elburg geringd vogel naar Ngulia, waar hij op 23 november 1998 werd gevangen (119 dagen, '6837 km).

Een paar terugmeldingen van andere soorten wil ik u niet onthouden.

- Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus* : geringd op 13 november 1993 te Ngulia. Op 19 mei 1995 gevonden te Chokpak, Kazakstan (6015 km).
- Noordse Nachtegaal: geringd op 25 november 1981 te Ngulia. Op 10 juni 1982 op nest gevangen te Dalia, Finland (7160 km).
- De noordelijkste en verste melding van een Ngulia vogel was ook een Noordse Nachtegaal: geringd op 9 juli 1996 te Örebro. Zweden, op 26 november 1998 gevangen te Ngulia (7198 km).
- Griekse Spotvogel *Hippolais olivetorum* : geringd op 20 november 1995 te Ngulia. Op 12 maart 1997 gemeld uit Caia District, Mozambique (478 dagen, 1670 km). Mogelijk de allereerste terugmelding van deze soort ooit.
- Bosrietzanger: geringd 3 augustus 1997 te Gera Lario, Italië. Op 22 november 1998 doodgevlogen tegen de voorgevel van Ngulia lodge (6136 km).

Ngulia heeft bij mij een onuitwisbare indruk achtergelaten. Ik dank Graeme Backhurst voor diens medewerking en het trouw toezenden van de jaarverslagen, waaraan alle gegevens voor dit artikel ontleend zijn.

Bennie van den Brink
Zomerdijk 86
8079 TL Noordeinde

